

SÉTÁK KISÚJSZALLASON

EMLÉKHELYEK, SZOBROK
LÁTNIVALÓK

Kiadja: Arany Diák Alapítvány, 5310 Kisújszállás, Kálvin u. 10.
Szakmai közreműködők: Arany János Általános Iskola (Nagy Istvánné, Nagy Lajos)
Nagykun Kisújszállásért Alapítvány (Dr. Tóth Albert)
Városvédő és -Szépitő Egyesület (Balogh Beáta, Balogh Zsuzsanna,
Dr. Ducza Lajos, Klément-Balla Ágnes)

Fotók: Balogh Beáta, Boda János, Klément-Balla Ágnes, Szepesi Jenő, Tóth Tünde

Támogatók: Kisújszállás Város Önkormányzata
Nagykun Kisújszállásért Alapítvány
Nemzeti Erőforrás Minisztériuma
Városvédő és -Szépitő Egyesület

Nyomdai munkák: KIS-ÚJ-LAP Kft.

Honlapok, melyen elérhető a kiadvány:
www.kisujivarosvedok.hu, www.kisujszallas.hu

Készült az -CIV-10-F-0329 pályázat keretében 2011. tavaszán.

Előszó

Városunkról eddig két képeskönyv jelent meg. Az egyik a régi Kisújszállást mutatta be képeslapok és egykori fényképek alapján, a másik a város mai arculatát rajzolta elénk, új felvételekkel. A harmadik ilyen jellegű kiadvány, melyet kezében tart az Olvasó, célzottan a város természeti és építészeti értékeit, valamint köztéri alkotásait, szobrait, emlékhelyeit mutatja be.

Kisújszállás eredeti kun település. Bár valószínű, hogy a környező, már elpusztult, vagy fennmaradt kun településekhez hasonlóan hajdani Árpád-kori falu romjaira épült. Először egy 1389-ben kiadott oklevélben említik Újszállás néven, majd Mátyás király 1470-es oklevelében már Kisújszállás néven jegyzik. Együtt említik Kis- és Nagy-Turgonnyal, Marjalakával és Csorba-Jánosszállással. Egy 1753-ból származó térkép feliratán pedig - amely a redemptió földosztásról készült - azt olvashatjuk, hogy Kisújszállás, más néven Péterszállás, kun birtok. Ez utóbbi elnevezés valószínűleg helységünk akkori kun birtokosára utal.

Településünk a történelem folyamán többször elpusztult, de elmenekült lakói hűségesen visszatértek őseik feldúlt tűzhelyeire. A város utolsó „megülése” 1717-ben történt. Azóta dacolnak lakói természeti, gazdasági és háborús csapásokkal. Lakossága az időnkénti járványok ellenére is folyamatosan szaporodott, bár 1786-ban egy ezer fős közösség a Bácskába vándorolt, ez volt a „pacséri kirajzás”.

A gazdaságilag is erősödő település 1806-ban mezővárosi rangot nyert. Az 1930-as, 40-es években 15 ezret közelített a lélekszám, ebből 3200 személy a város határában 650 tanyán élt. Ma 12 ezer körüli a lélekszám.

A város hűségesen őrzi a nagy idők és nagy emberek emlékét. Az önmegváltást (redemptio), a kun kapitányok tetteit, 1848-49 hősi áldozatait, a két világháború csapásait nemcsak az idősek ismerik és idézik, hanem a fiatalok is.

2012-ben újjászületésének 295. esztendejét ünnepli a város. E kiadványban majd 300 esztendő története tükröződik kép és szöveg formájában. Lapról lapra szobrokat, emlékhelyeket, régi épületeket látunk és azok leírását. Ezeket a város közössége, önkormányzata, intézményei és civil szervezetei – köztük nagyon sokat a Városvédő és -Szépitő Egyesület tagsága – létesített közadakozásból is nyertes pályázatokból.

Képes füzetünk sétára hívja a városban élőket, és útba igazítja az ide látogató érdeklődőket. Ha a városi polgár jobban megismerte szülőhelyét, a Kedves Látogató pedig megszerette e nagykunsági kisvárost, kiadványunk elérte célját.

Kisújszállás, 2011. tavaszán

Dr. Ducza Lajos

az Arany Diák Alapítvány kuratóriumának tagja
a Városvédő és -Szépitő Egyesület tiszteletbeli elnöke

Budapest felől a Morgó csárdáig

Budapest felől érkeve - a 4-es főút elkerülő szakaszának kereszteződését Kisújszállás felé elhagyva - az első földúton jobbra fordulva, mintegy 1 km után messziről látható a Turgony ősi telephely (1) tábla. Annak idején Kisújszállás jelenlegi határában a vízjárta területek kisebb kiemelkedésein 13 kunhalom állott, és közel félszáz ősi telephelyet tudtak azonosítani a régészek. Visszatérve a főútra a vasúti felüljáró két oldalán évszázados tölgyeket, az egykori lösztölgyesek emlékeként számon tartott Öregerdőt (2) láthatjuk. Tovább haladva a városközpont felé elérjük az 1899-ben elkészült katolikus templomot, vele szemben, az 1902 óta álló egykori katolikus plébánia (3) helyi védettségű épületén - ma diákotthon - láthatók az eredeti homlokzati díszek, a szabad nagykunok oroszlános címerével.

A plébánia mellett jobbra fordulva a Petőfi utcán elérjük az 1782-ben épült Morgó csárdát (4) - a város egyik műemlék épületét -, melyet 2010-ben teljesen felújítottak és Néprajzi Kiállítóteremnek ad otthont. A gyűjtemény megalapítójának, Zsoldos István lelkész-tanárnak állít emléket az épület falán elhelyezett emléktábla (4a). A csárdától indult útnak mintegy 1000 kisújszállási 1786-ban a Bácskába, hogy új életet kezdjenek. A kitelepülés emlékét a falon emléktábla és az udvaron álló beszélő fa őrzi (4b), párja Pacséron a református templom kertjében található, alkotója Rózsa Imre pacséri fafaragó. Visszatérve a főútcára a következő épület az Ipartestület egykori székháza, ma Művelődési és Ifjúsági Központ (5), a Néprajzi Kiállítóterem kulcsát is itt találjuk (ha nincs nyitva). Utcai homlokzatán az I. Világháborúban hősi halált halt iparos ifjak emlékét kőtábla őrzi (5a).

A Katolikus templomtól a Városház palotáig

A katolikus templomtól (6) kezdődik a történelmi városmag. Az utca északi oldalán az egykori Váradi-ház, majd Nagy Tippan, később Rózsakert étterem (ma Kunszöv varroda) falán Burai Zoltán egykori közkedvelt cigányprímásnak állít emléket a tábla (7). Az épület jelenlegi funkciójára cifraszűrt formázó cégér (8) hívja fel figyelmünket.

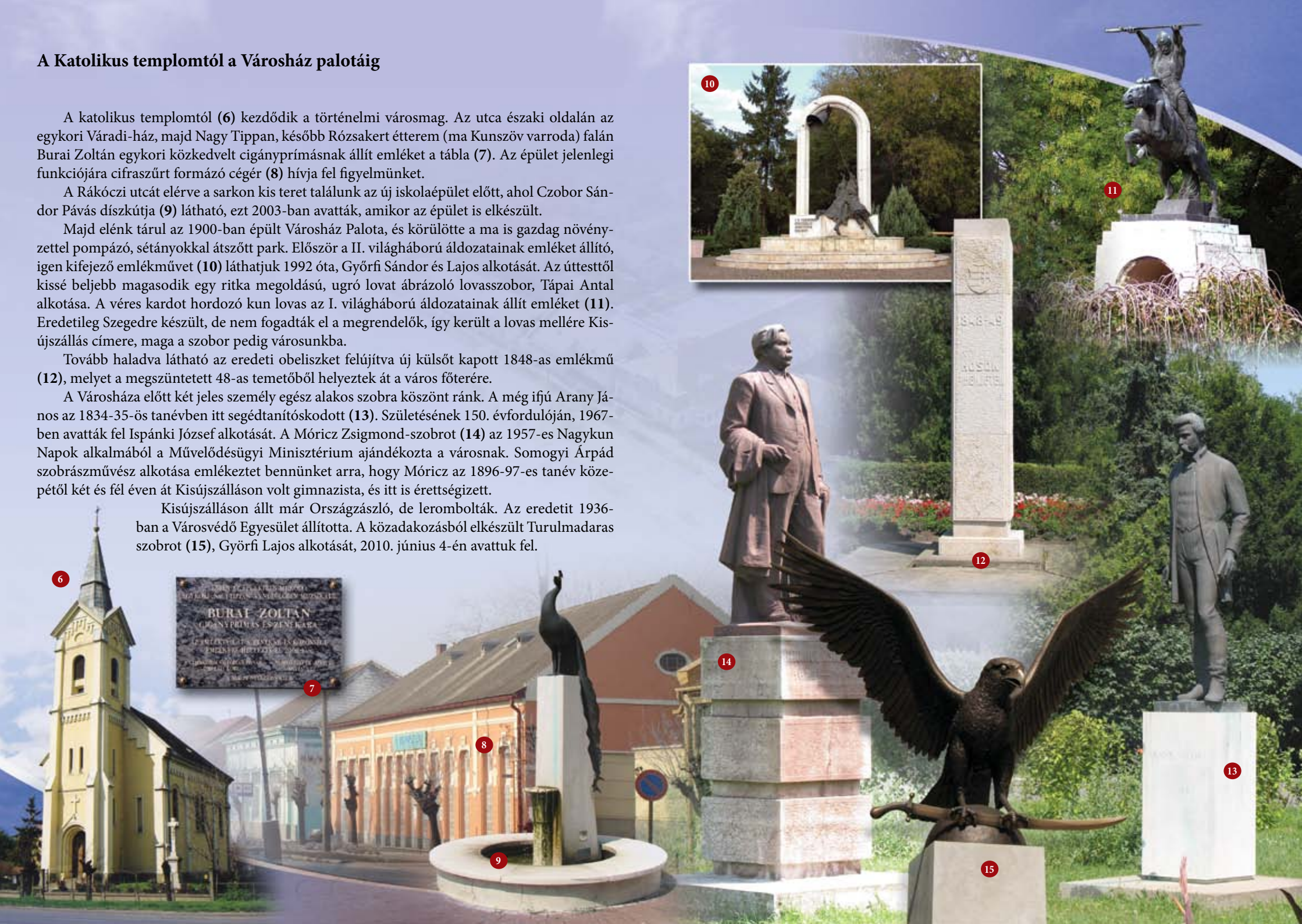
A Rákóczi utcát elérve a sarkon kis teret találunk az új iskolaépület előtt, ahol Czobor Sándor Pávás díszkútja (9) látható, ezt 2003-ban avatták, amikor az épület is elkészült.

Majd elénk tárul az 1900-ban épült Városház Palota, és körülötte a ma is gazdag növényzettel pompázó, sétányokkal átszőtt park. Először a II. világháború áldozatainak emléket állító, igen kifejező emlékművet (10) láthatjuk 1992 óta, Győrfi Sándor és Lajos alkotását. Az úttesttől kissé beljebb magasodik egy ritka megoldású, ugró lovat ábrázoló lovasszobor, Tápai Antal alkotása. A véres kardot hordozó kun lovas az I. világháború áldozatainak állít emléket (11). Eredetileg Szegedre készült, de nem fogadták el a megrendelők, így került a lovas mellé Kisújszállás címere, maga a szobor pedig városunkba.

Tovább haladva látható az eredeti obeliszket felújítva új külsőt kapott 1848-as emlékmű (12), melyet a megszüntetett 48-as temetőből helyeztek át a város főterére.

A Városháza előtt két jeles személy egész alakos szobra köszönt ránk. A még ifjú Arany János az 1834-35-ös tanévben itt segédtanítószkodott (13). Születésének 150. évfordulóján, 1967-ben avatták fel Ispánki József alkotását. A Móricz Zsigmond-szobrot (14) az 1957-es Nagykun Napok alkalmából a Művelődésügyi Minisztérium ajándékozta a városnak. Somogyi Árpád szobrászművész alkotása emlékeztet bennünket arra, hogy Móricz az 1896-97-es tanév közepétől két és fél éven át Kisújszálláson volt gimnazista, és itt is érettségizett.

Kisújszálláson állt már Országzászló, de lerombolták. Az eredetét 1936-ban a Városvédő Egyesület állította. A közadakozásból elkészült Turulmadaras szobrot (15), Győrfi Lajos alkotását, 2010. június 4-én avattuk fel.

A Városháza és környéke

A Városház Palota (16) impozáns épületének készíttetéséről 1896-ban döntöttek a városatyák. Az épület alig egy év alatt, 1899. június 25-től 1900. augusztus 15-ig épült fel Módl Lajos budapesti építész mérnök „Művészettel és takarékossgal” című pályamunkája alapján. Műemlékké nyilvánítása, valamint teljes felújítása jelenleg van folyamatban. Lépcsőházában a város régebbi címere (16a) is látható. Figyelemre méltó az emeleti 31-es teremben elhelyezett gyűjtemény, mely az összes kun település szalmából művészien elkészített címerét mutatja be.

A Városháza mellett áll az 1878-ban elkészült, helyileg védett Járásbíróság (17) eredetileg földszintes épülete, melyre 1901-ben emeletet húztak, hogy a Telekkönyvi Hivatalnak is helyet adhasson. Jelenleg iskola, udvarán Papi Lajos „Kajla kecske” és „Süni” című alkotásai láthatók (17a).

A főút felől nézve az épület mögött működik az Arany János Városi Könyvtár, mely épület régen városi börtönként szolgált. Mai könyvtár funkciójára céger (18) is felhívja a figyelmet.

Az épületet észak-északkeleti irányból park övezi. A Kun kapitányok fasora (19), emlékkövei a kun önrendelkezésnek állítanak emléket 2007 óta. A járda régi kisújszállási burkoló téglafajtákból készült.

Szent István királyunk emlékét őrzi 2000. augusztus 20. óta Czobor Sándor szobrászművész kőszobra (20).

A Nemzeti Civil Alapprogram támogatásával, pacséri, alsócsernátoni és helyi fafaragók összefogásával készült az a Kun kapu (21) 2008-ban, melyen keresztül északkeleti irányban elhagyhatjuk a Városháza parkját. Motívumai a ma már alig megtalálható helyi faragási mintákat igyekeznek megőrizni. A kun kaputól a Városházaig vezető sétány dr. Csányi Józsefnek, az 1934-ben alakult Városszépítő Egyesület elnökének emlékét őrzi.

A Nagykun klubból a vasútállomásig

A Rákóczi és Nyár utca sarkán láthatjuk az Alapfokú Művészetoktatási Intézményt (22). 1956-ban pártház volt, falán az akkori, városunkban szerencsére vér nélkül zajló 56-os forradalmi eseményekre emlékeztet a márványtábla (22a). A falon a zene cégére is látható.

A mellette lévő épületben élt és alkotott Papi Lajos szobrászművész. A róla elnevezett Alkotóház (23) udvarán saját alkotásai mellett az őt ábrázoló bronz szobor (23a) Győrfi Sándor alkotása.

Az utcáról nem látható, de a használat során az előbbi épületekkel összeforrott Nagykun Klub udvarán egy szabadtéri búbos kemence (24) teremt hangulatot közösségi rendezvényekhez, és mutatja be az egykor minden házban megtalálható fűtő- és sütő alkalmasosság működését. Létrejött Gönczi Károly települési képviselőnek, Bana Gyula kályha- és kemencekészítő fazekasnak, és sok lelkes kisújszállásinak köszönhető.

A Rákóczi utcán észak felé haladva elérünk a Bárány szanatóriumhoz (ma orvosi rendelő), falán emléktábla (25) található.

A Rákóczi utcáról balra fordulva az Illéssy utcán kis sétával az Illéssy–Kossuth-emlékpuhoz (26) jutunk. A kapu az évszázadokon át a Nagykunság életében meghatározó szerepet játszó Illéssy család többször átalakított, Illéssy u. 52. sz. háza előtt áll, emléket állítva Kossuth Lajos kisújszállási látogatásainak is.

Visszatérve a Baross utcáig, észak felé fordulva elérjük az Erzsébet ligetet. A liget sarkán áll az egykori vasutas klub, falán Baross Gábor „vasminiszter” öntöttvas emléktáblájával (27). A liget neve az Erzsébet királyné iránti rajongást őrzi 1898-as telepítése óta. A liget túloldali bejáratánál az Országépítő Alapítvány milleneumi ajándéka, a fűlletető ifjak emlékét őrző kopjafa (28) található.

A Rákóczi utca másik oldalán a Strandfürdő - 2012. nyarától teljesen megújulva, gyógyászati központtal kiegészülve, KUMÁNIA néven - várja felfrissülni és gyógyulni vágyó vendégeit.

A ligeten keresztül elérhetjük az 1905-ben épült vasútállomás (29) épületét, melynek falára 2007-ben emléktábla (29a) került a Szolnok-Debrecen vasútvonal megépítésének 150., és a Kisújszállás - Kál-Kápolna vonal létesítésének 120. évfordulója alkalmából.

Az izraelita temetőől a Református templomig

Kis kitérővel a vasút északi oldalán elzarándokolhatunk az izraelita temetőbe (30). A város zsidó közösségének többsége sajnos mártírhalált halt vagy elköltözött. A temetőt néhány visszajáró rokon mellett a Városvédő és –Szépítő Egyesület tartja karban. A temetőben a bejáratnál nem messze I. és II. világháborús emléktáblák (30a) találhatók. Külön említést érdemel Oláh László helyi műköves mester restauráló munkája, aki 2009-ben a Városháza pincéjében talált, több tucat darabra tört I. világháborús emléktáblát szinte tökéletesen helyre állította, és a temetőben emlékfalra helyezte. A temető kulcsa a szomszédos asztalos üzem portáján megtalálható.

A vasúttól az Arany János utcán a városközpont felé elhaladunk a 2010-ben elkészült ifjúsági szálláshely és a Bárány kút (31) mellett, melynek melegvizű artézi kútja gyógyító hatású vizet ad.

Az Arany János utcáról jobbra tekintve a Nyár utcán láthatjuk - az egykori parancsnokáról elnevezett - Porteleki László tűzoltó laktanyát (33), előtte Szent Flórián szobra (33a), az épületen cégér (33b), valamint a szentegyházi testvér egyesület ajándék kopjafája (33c).

Majd elérjük az Illéssy Sándor Szakközépiskolát. Udvarán névadójának bronz mellszobra (32) áll.

A főutcán áll az 1826-27-ben épült Református Elemi Fiúiskola, most Török Pál Református Általános Iskola (34). Folyosóin egykori tanítók, igazgatók és a régi fiúiskola emlékét őrzik márványtáblák (34a). Az épülettel azonos stílusú, a szemközti sarkon álló leányiskola 1944-ben kiegészítve, lebontották.

A sarkon kibukkanva elénk tárul a város másik műemlék épülete, az 1785-88 között épült református templom (35). Falán kívül-belül több emléktáblát is találunk (35a).

Kálvin park és környéke

A templom mellett a Kálvin park (36) található. Valaha itt állt a város első emeltes épülete, az 1796-ban épült református fiúiskola, ahol Arany János is segédtanítószkodott. A magyar iskoláztatásnak és a „Nagy Iskolának” emléket állító alkotást (36a) Czobor Sándor készítette 1996-ban.

Az egykori piactéren kis szoborpark alakult ki az elmúlt években.

1985-ben Kötöny király unokája címen készült Papi Lajos nőalakja, majd vandálok pusztítása után 2008 óta Győrfi Sándornak köszönhetően ismét látható a Kun Madonna (36b).

Illéssy János nagykun kapitány (36c), Kossuth kormánybiztosa és jó barátja volt. Bronz mellszobra 2003 óta látható a téren. Átellenben, egymásra néző tekintettel állnak Kossuthal 2008 óta. Ritka, vagy talán egyedi hazánkban, hogy Kossuth Lajost (36d), aki a város díszpolgára is, kalappal a fején ábrázolják. Mindkét alkotás Győrfi Sándor munkája.

Gaal Kálmán több mint 30 évig volt városunk polgármestere. A városközpont mostani arculatának kialakítása leginkább az ő nevéhez kötődik. A tér református templommal átellenes oldalán szép századfordulós épületegyüttest (37) találunk. 1897-ben épült a Városi Takarékpénztár (ma is bank), mellette található egy szép cégérral a postahivatal, majd az 1911-ben épült – remélhetően a közeljövőben műemléki védettség alá kerülő – Vigadó, és végül az 1873-ban elkészült Korona szálló és vendéglő épülete. Ez utóbbi ma a Kossuth Lajos Általános Iskola épülete, udvar felőli falán Kossuth-reliefet találunk (37a). Előtte áll Nagy István Zoltán alkotása, a kunok betelepülésének 750. évfordulójára készült emlékoszlop (38).

A református templom tornya előtti kis téren gránitból készült 56-os emlékmű (39) található, 2000. évi felállításától kezdve a városi megemlékezések helyszíne.

A torony irányában nyílik a Kálvin utca. Itt találjuk az Arany János nevét viselő általános iskolát (40), udvarán a névadó kő mellszobrával (40a), bejáratánál Arany reliefjével (40b), mindkettő Czobor Sándor alkotása.

A Kálvin utcán kicsit tovább haladva egykori lakása falán Dr. Petkovics Tamás (41) köztiszteltben álló körzeti orvosnak állít emléket Pintér Attila és Oláh László 2002-ben készült közös alkotása. Most Családsegítő és Gyermejköléti Szolgálat működik benne, melyre cégér (41a) is felhívja figyelmünket.

Az utca végéig eljutva a sarki épületen tábla emlékeztet arra, hogy itt 1938-tól „Magdolna” szülőotthon (42) működött, most a Szociális Gondozási Központ egyik épülete.

Túrkeve felé

A sarkon balra, majd a Vásár utcán rögtön jobbra fordulva mintegy 100 méterre a következő sarkon láthatjuk a Piculás Civilházat (43). Az épület a város első, kispénzűek számára nyitott takarékpénztára, köznyelven „Piculás” volt. Ma a Városvédő és –Szépítő Egyesület üzemelteti, civilházként.

A Vásár utcán végighaladva az Ady Endre utcára betérve Kiss Tamás költő szülőházán emléktáblát (44) láthatunk, az udvaron még áll a költő gyermekkorának emléke, az általa versben is megörökített két tujafa. Majd a Vásár utcán jobbra fordulva eljutunk a város legnagyobb temetőjéig. A Déli temető bejáratánál két fa kapuszólop áll, az 1739-ben pusztító pestisjárvány áldozatainak emlékére (45) készítette Nagy István Zoltán 1999-ben.

Ebben a temetőben nyugszanak a korábban már említett Illéssy család tagjai az Illéssy-sírkertben (46). Fejfaik, sorsuk a magyarság, a kunság sorsáról és szenvedéseiről mesélnek.

A Határ utcán tovább haladva egy éles derékszögű balkanyarnál elérjük a város határát jelző táblát. Néhány száz méter után két kunbabát (47) találunk, amelyek 2002 óta őrzik a lovas hagyományokat ápoló Horváth tanya bejáratát. A babák Györfi Sándor dekor betonból készült alkotásai, testvéreikkel Karcag határában a 4-es főút mellett találkozhatunk. Ott az ősi kunbabák formája után mintázott alakok a hét nagykun település irányát és címerét mutatják.

2009-ben a Kunok I. Világtalálkozója keretében kopjafa parkot, és életfát (47a) is avattunk a tanya bejáratánál.

Túrkeve felé folytatva utunkat a Nagykun 2000 Rt. Szárító és rizshántoló üzemével szemben balra fordulva a dűlőútra további emlékhelyeket láthatunk. A magas vezetőségű öntözőcsatornán átjutva a 2010-ben avatott Bogarasi-halmot jelző táblát (48) találjuk. A háttérben maga a halom, a ma is meglévő, több ezer éves kunhalmok egyike látszik. Az elnevezéssel ellentétben ezek a halmok a kunok bejövetele előtt jóval korábban, a környezetében előkerült leletek bizonyossága szerint a szarmata korban keletkeztek, „kurgánok”, temetkezési helyek voltak. A Bogarasi-halom városunk határának legmagasabb pontja, 94,4 m tengerszint feletti magasságával a környező nedves területekből kiemelkedik.

A dűlőúton tovább haladva, majd az út végén jobbra, a második útnál balra fordulva egy távoli, ferdén húzódó erdősáv irányába eljuthatunk a Marjalaka ősi telephelyet (49) jelző tábláig. Ez a telephely jól láthatóan kiemelkedik a környék térszintjéből. 300-400 lelkes kis települése az 1705-ös rác betörések során pusztult el, pusztai mészkőből emelt templomát, benne a lakosság nagy részét is elpusztítva felégették.

A gimnáziumtól a Tájházig és a gémeskútig

A református templom mellett a főutcán található az 1893-94-ben Alpár Ignác tervei alapján készült a helyileg védett Református Főgimnázium (50) épülete. Homlokzatán város címer, a debreceni anyaiskola és a gimnázium címere láthatók (50a). Az épületben több emléktáblát is találunk (lásd táblázat a kiadvány végén). Első emeletén kivételes természetrajzi gyűjteményt találunk, mely Jermy Gusztáv nevét viseli (50b). Udvarán az egykori igazgatói lakás előtt Móricz Zsigmond bronzba öntött, eredetileg gipszből készült mellszobrát (50c) láthatjuk. Pallagi Gyula, Móricz nagybátyja volt itt igazgató. Az író önéletrajzi ihletésű „Légy jó mindhalálig” című regényének végén Isaák „Géza bácsi” Nyilas Misit elviszi egy másik iskolába. Így került ide Móricz is nagybátyja szárnyai alá, és 1899-ben itt érettségizett. Az említett regény folytatása a „Forr a bor” című kisregény, mely Móricz kisújszállási élményein alapszik.

A gimnázium épülete mellett nyílik a Pallagi Gyula tér. Ezen a téren állt egykor a helyi zsinagóga. Az épület ma is áll, de eredeti funkciója nem ismerhető fel. Előtte Fekete Imre kezdeményezésére és munkája nyomán 1989 óta emlékfal (51) áll, a II. világháború kisújszállási zsidó áldozatainak névsorával. Az emlékfal hátoldalára, illetve az épület falára 2009-ben három újabb márványtábla (51a) került. Kettő közülük a templom építésének körülményeit megörökítő felújított eredeti tábla, míg az épület falára a zsinagóga eredeti állapotát bemutató vésett kép került. A munka Oláh Lászlónak, és a Városvédő és –Szépművelési Egyesület kezdeményezésének, anyagi áldozatvállalásának köszönhető.

A főutcán tovább haladva Karcag felé elérünk az emléktáblával jelölt Tájházig (52). Az 1676-ban épült, eredeti állapotában megmaradt nádfedeles Ábri-ház jellegzetes kun parasztház. Benne gyakran alkotnak a helyi szalma- és csuhéfonók Balogh Károlyné Erzsike néni és Szabó Katinka vezetésével.

A város lakosainak egykor legfontosabb megélhetési forrása az állattartás, legeltetés volt. A kiadvány készítése idején zajlik a „Mély a múltnak kútja” c. pályázat keretében a tájháztól mintegy 300 m-re a József Attila és a Gyep utcák kereszteződésében a pásztorokdásnak, állattartásnak emléket állító szobor, gémeskút és ismertető tábla (53) elhelyezése. A szobrot Nemes Sándor famíves és Rózsa Imre pacséri népi fafaragó készítik.

50

50c

51a

51

52

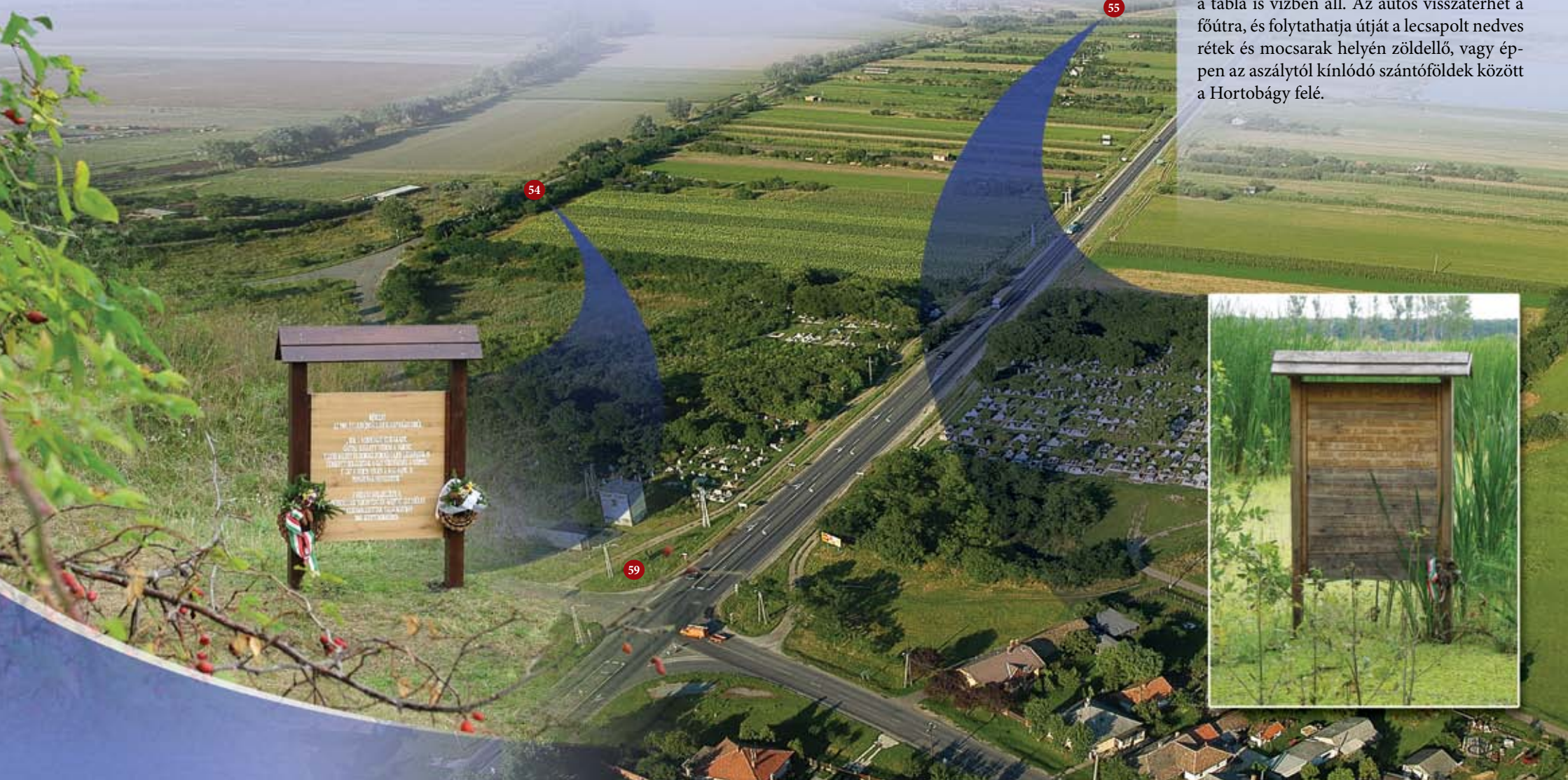
A pap gátjától a Csigavag érig

Valaha folyóink nem voltak gátak közé szorítva. A vasút és a főutak töltései sem védték a települést az áradásoktól. Az Alföld mocsaras területein több tíz kilométerre is elhatoltak a kiáradó folyók.

A főútcán kelet felé haladva a város határát jelző tábla előtt balra fordulva, majd a vasúttal párhuzamosan haladva a régi 4-es úton egy emléktáblát láthatunk a környezetéből alig kiemelkedő földszív tetején. 1786-ban a tiszai áradásoktól védő Mirhó gát elszakadt. A várost a református lelkészek által irányított lakosság földgát építésével védte a víztől. A töltés olyan jó minőségben készült, hogy el nem szántott, művelt darabjai a mai napig láthatók, a népnyelv „papgátnak” nevezi (54).

A régi 4-es főút egyre keskenyedő aszfalt sávján tovább haladva elérünk a 2008-ban elhelyezett Kis- és Nagy Csigavag ér helyét megjelölő táblához (55). Ezen a helyen a régi és az új 4-es (nem az elkerülő) csak mintegy 100 m-re halad egymástól. A két útra merőlegesen szinte deciméterről deciméterre változik a térszint, ezzel együtt egy több évezredes időszakos vízfolyás helyét mutatva a növényzet is a kaszálón. A vasút és közutak töltései, valamint a Tisza és a Berettyó gátjainak megépítése előtt ez a két ér szállította áradások idején a víztöbbletet hol egyik, hol másik irányba. Nevük a fennmaradt mintegy 30 kun szó egyike, csillogót jelent.

A hajdani vízi világ csöppnyi emléke nagyobb esőzések idején visszatér, gyakran a tábla is vízben áll. Az autós visszatérhet a főútra, és folytathatja útját a lecsapolt nedves rétek és mocsarak helyén zöldellő, vagy éppen az aszálytól kínuló szántóföldek között a Hortobágy felé.

A Kisújszálláson fellelhető szobrok,

emléktáblák, emlékhelyek, kopjafák...

Helye, és sorszáma a szövegben, illetve a térképen	Jellege
48-as Olvasókör fala	56 emléktábla
Ábri-ház (tájház)	52 emléktábla
Ábri-ház (tájház)	52 cégér
Ady Endre u. 15. homlokzata	44 emléktábla
Arany János Általános Iskola előtere	40b emléktábla, relief
Arany János Általános Iskola emeleti folyosó	40 szobor
Arany János Általános Iskola I. emelet	40 címer
Arany János Általános Iskola udvara	40a mellszobor
Arany János Városi Könyvtár homlokzata	18 cégér
Autóbusz Állomás váróterme	57 emléktábla
Bárány szanatórium	25 emléktábla
Bárány kút	31 szobor
Bogarasi -dűllő	48 emlékhely
Családsegítő és Gyermejköltségi Szolgálat fala	41 emléktábla, plakett
Családsegítő és Gyermejköltségi Szolgálat homlokzata	41 cégér
Csivag- dűllő	55 emlékhely
Déli temető	46 Illéssy-sírkert
Déli temető	45 kopjafa
Erzsébet-liget	28 kopjafa
Házi Gondozó Szolgálat homlokzata	41 cégér
Horváth tanya bejárata	47 szobor
Horváth-tanya bejárata	47a kopjafák, kunok világfája
Illéssy Sándor Szakközép Iskola udvara	32 szobor
Illéssy u. 52. előtt az utcán	26 emlékkapu plakettel
Kádas György Általános Iskola	58 emléktábla plakettel
Kálvin tér	36b szobor
Kálvin tér	36 szobor
Kálvin tér	36a emlékkő plakettel
Kálvin tér	36c szobor
Kálvin tér	36d szobor
Kisújszállás keleti és nyugati bejáratánál	59 installációs tábla
Kisújszállási Önkéntes Tűzoltó Egyesület	33b cégér
Kisújszállási Önkéntes Tűzoltó Egyesület udvara	33a szobor
Kisújszállási Önkéntes Tűzoltó Egyesület, utcai előkertje	33c kopjafa
Kossuth Lajos Általános Iskola Rákóczi úti épület előtti tér	9 szökőkút
Kossuth Lajos Általános Iskola, Kossuth u. 2.	38a relief (dombormű)
Középiskolai Kollégium Dózsa Gy. u.	60 szobor
Középiskolai Kollégium udvara Dózsa Gy. u.	60 szobor
Kumánia gyógyfürdő parkja	61 szobor

Témája	Anyaga	Alkotója	Elhelyezés éve
Az alapító vörössipkás honvédeknek	műkő	Demeter József, Demeter Sándor	1998.03.15.
Európai értékeink	fa	Fekete Imre, Dobák Tibor, KUNFA Kft.	2000.04.18.
Építészeti érték: tájház	fa, réz	Czobor Sándor	1996.
Kiss Tamás költő szülőháza	gránit, bronz	Pintér Attila, Oláh László	2006. 09.28.
Arany János	gipsz, aranyozva	Czobor Sándor	2000.06.
Fekete portré	tölgyfa	Papi Lajos	1982.
Erdély	tölgyfa		
Arany János	mészko	Czobor Sándor	2000.06.
Az olvasás szimbóluma	vörösréz	Czobor Sándor	1996.
az építés adataival			2000.
A szanatórium emlékére	márvány		
Bárányfej vízköpők (2)	bronz	Pintér Attila	2010.
Bogarasi halom	fa	KUNFA dolgozói és Kürti Rudolf	2010.
Dr. Petkovics Tamás	márvány, bronz	Pintér Attila, Oláh László	2002.09.29.
A család összetartozása	réz	Czobor Sándor	1995.
Kis-és Nagy-Csivag-ér ősi medre	fa	KUNFA dolgozói és Kürti Rudolf	2008.09.28.
A nagy járványok áldozatainak emlékére	fa	Nagy István Zoltán	1999.10.30.
A millennium és a faültető diákok eml.	fa	Ország Építő Alapítvány ajándéka	2002.05.03.
	réz	Czobor Sándor	1995.
Kun babák (2 db)	dekor beton	Gyórfi Sándor	2002.09.14.
Kunok I. Világtalálkozójára, és betelepülésének 770. évfordulójára	fa, kő	Kun fafragók és Gyórfi Sándor	2009.09.18.
Illéssy Sándor	bronz	Gyórfi Sándor	2001.
Kossuth Lajos kisújszállási látogatásának emlékére	homokkő, márvány, bronz	Gyórfi Sándor	1999.10.08.
Kádas György iskola - alapító emlékére	márvány, bronz	Czobor Sándor	2003.11.
Kun madonna (másolat) Kötöny király unokája (eredeti)	dekorbeton márvány	Gyórfi Sándor Papi Lajos	2008.04.18. 1985.
Köz - kút	süttöi márvány	Papi Lajos	1985.
A magyar iskoláztatás ezer éve és Arany János Kj-i tanítóskodása emlékére	kő, bronz	Czobor Sándor	1996.11.05.
Illéssy János mellszobra	bronz, kő	Gyórfi Sándor	2003.10.06.
Kossuth Lajos mellszobra	bronz, kő	Gyórfi Sándor	2007.03.15.
a testvérvárosokról	fa	Fekete Imre, nemzetközi faragó tábor	2000., 2001.
tűzoltóság	réz	Czobor Sándor	1992.
Szent Flórián		Szentgyházi tűzoltók adománya	2002.09.
Testvérkapcsolat emlékére	tölgyfa	Szentgyházi tűzoltók adománya	2000.09.
Pávás díszkút	homokkő bronz	Czobor Sándor	2003.04.30.
Kossuth Lajos		Czobor Sándor	1996.09.12.
Kompozíció	diófa gyökér	Papi Lajos	1968.
Térplasztika	mészko	Papi Lajos	1982.
Hajnal	mészko	Nagy Sándor	

Helye, és sorszáma a szövegben, illetve a térképen		Jellege	Témája	Anyaga	Alkotója	Elhelyezés éve
Kumánia gyógyfürdő parkja	61	szobor	nőalakos szökőkút	műkő	Papi Lajos	1968.
Kumánia gyógyfürdő parkja	61	szobor	Kavicsdobáló (kacsázó) fiú	bronz	Komporcsik János	
Kumánia gyógyfürdő parkja (eredetileg Pallagi Gyula tér)	61	szobor	Kecskés kút	márvány	Papi Lajos	1983.
KUNSZÖV épület (Polacsek-féle ház)	8	cégér	60 éves a KUNSZÖV	kovácsolt vas	Czépán Lajos	2008.10.
KUNSZÖV épület (Várady-féle ház)	7	emléktábla	Burai Zoli cigányprímás emlékére	gránit	Oláh László	2006.09.27.
„Magdolna” szülőotthon	42	emléktábla	Alapítás, működés emlékére	gránit		
Marjalaka-düllő	49	emléktáblák	Marjalaka ősi telephely	fa, gyepi mészkő	Fekete Imre, Dobák Tibor, KUNFA Kft., Kürti Rudolf	2000.09.24.
MÁV állomás peron felőli fala	29a	emléktábla	vasútépítés évfordulói	márvány	Oláh László	2007.
Mírhó-torok (Hortobágy- Berettyónál)	62	emlékkő térképpel, emléktábla	ősi folyóvizek emlékére	andezit, bronz, fa	Gyórfi Sándor, Nagy István Zoltán	1987.10.09.
Móricz Zsigmond Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola biológiai szertár és múzeum	50b	emléktábla, relief	Jermy Gusztáv emlékére	bronz	Papi Lajos	1970.
Móricz Zsigmond Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola igazgatói lakás udvara	50c	szobor	Móricz Zsigmond mellszobra	fenti szobor bronzba öntve	Gyórfi Sándor	1996.
Móricz Zsigmond Gimnázium, előcsarnok	50	emléktábla	II. Világháború áldozatai	márvány	Oláh Miklós és László	1996.06.22.
Móricz Zsigmond Gimnázium, előcsarnok	50	emléktábla (ide helyezve)	Nagy László pedagógus, kutató	márvány	Papi Lajos	1982., 2001.06.26.
Móricz Zsigmond Gimnázium, előcsarnok	50	emléktábla	Nagy Imre költő emlékére	márvány	Oláh László	
Móricz Zsigmond Gimnázium, Közgazdasági Szakközépiskola előcsarnok	50	emléktábla	I. Világháború áldozatai	márvány		
Móricz Zsigmond Gimnázium, Közgazdasági Szakközépiskola igazgatói lakás	50	emléktábla	Pallagi Gyula emlékére	márvány	Oláh László	2001.06.26.
Móricz Zsigmond Gimnázium, Közgazdasági Szakközépiskola igazgatói lakás	50	emléktábla	Móricz Zs. diákszobája	márvány	Papi Lajos	1979.05.31.
Móricz Zsigmond Gimnázium, Közgazdasági Szakközépiskola könyvtár	50	szobor	Móricz Zsigmond mellszobra	patinázott gipsz	Papi Lajos	1975.
Móricz Zsigmond Gimnázium, Közgazdasági Szakközépiskola lépcsőház, emelet	50	emléktábla	Móricz Zsigmond	márvány	Papi Lajos	1952.09.
Móricz Zsigmond Gimnázium, Közgazdasági Szakközépiskola lépcsőház, emelet	50	szobor	Móricz Zsigmond	diófa	Papi Lajos	1979.05.30.
Móricz Zsigmond Gimnázium, Közgazdasági Szakközépiskola utcai homlokzata	50a	címerek	városcímer, a debreceni anyaiskola és a gimnázium címere	márvány	Czobor Sándor	1990.
Művelődési és Ifjúsági Központ utcai homlokzat	5a	emléktábla	Az I. Világháborúban hősi halált halt iparos ifjak eml.	márvány		2001. (újra helyezés)
Művelődési és Ifjúsági Központ utcai homlokzat	5	emléktábla	Kisgazda Párt alakulása	márvány		2008.03.22.
Néprajzi Kiállítóterem fala	4	emléktábla	Műemléki jelleg	mészkő	Demeter József	1995.04.
Néprajzi Kiállítóterem tornác	4	emléktábla	Pacséri kirajzás 200.évfordulója emlékére	homokkő	Papi Lajos	1986.04.20.
Néprajzi Kiállítóterem tornác	4	emléktábla	Európai értékeink	fa	Fekete Imre, Dobák Tibor, KUNFA Kft.	2001.04.20.
Néprajzi Kiállítóterem tornác	4a	emléktábla plakettel	Zsoldos István emlékére	gránit, bronz	Oláh László, Pintér Attila	2005.09.16.
Néprajzi Kiállítóterem udvara	4b	kopjafa (beszélő fa)	Pacséri kirajzás emlékére	fa	Rózsa Imre, Csomortán Melinda	2000.04.15.
Pallagi Gyula tér	51	emlékfal	a holokauszt kistűszállási áldozatainak	márvány, téglá	Fekete Imre, Vas-Fa-Építőipari Szöv.	1989.
Pallagi Gyula tér: emlékfal hátoldala	51a	felújított emléktáblák	a zsinagóga építése emlékére	márvány		2009.07.12.
Pallagi Gyula tér: volt zsinagóga fala	51b	emléktábla	a zsinagóga emlékére	gránit	Oláh László	2009.07.12.
Papi Lajos Alkotóház és Kiállítóterem kertje	23a	mellszobor	Papi Lajos emlékére	bronz	Gyórfi Sándor	2004.08.05.
Pitypang óvoda épülete (Ifjúság u. 2.)	63	emléktábla	Alapítás 25. évfordulójára	mészkő		2001.
Postahivatal (homlokzat)	37	cégér	A posta „hollója”	fa, réz	Czobor Sándor	1990. (?)
Református templom falán	35	emléktábla	Európai értékeink	fa	Fekete Imre, Dobák Tibor, KUNFA Kft.	2001.
Református templom falán	35	emléktábla	13-as Jászkun Huszárok emlékére	márvány, mészkő	Nemes I.-Papi Lajos- Dávid Endre	
Református templom tornya előtt	39	emlékmű	'56-os emlékmű	gránit		2000.10.23.
Református templomban	35	emléktáblák	Templomépítés 150. évfordulója	márvány tölgyfa	1. Bácséri (pacséri) gyülekezet adománya 2. Négyfalusi gyülekezet adománya	1938. (?) 1992.
Régi 4-es út mellett (kelet felé)	54	emlékhely	„Pap-gáttya”, árvízi védekezés emlékére	fa	KUNFA, Dobák Tibor (Kürti Rudolf)	2004.09.26.

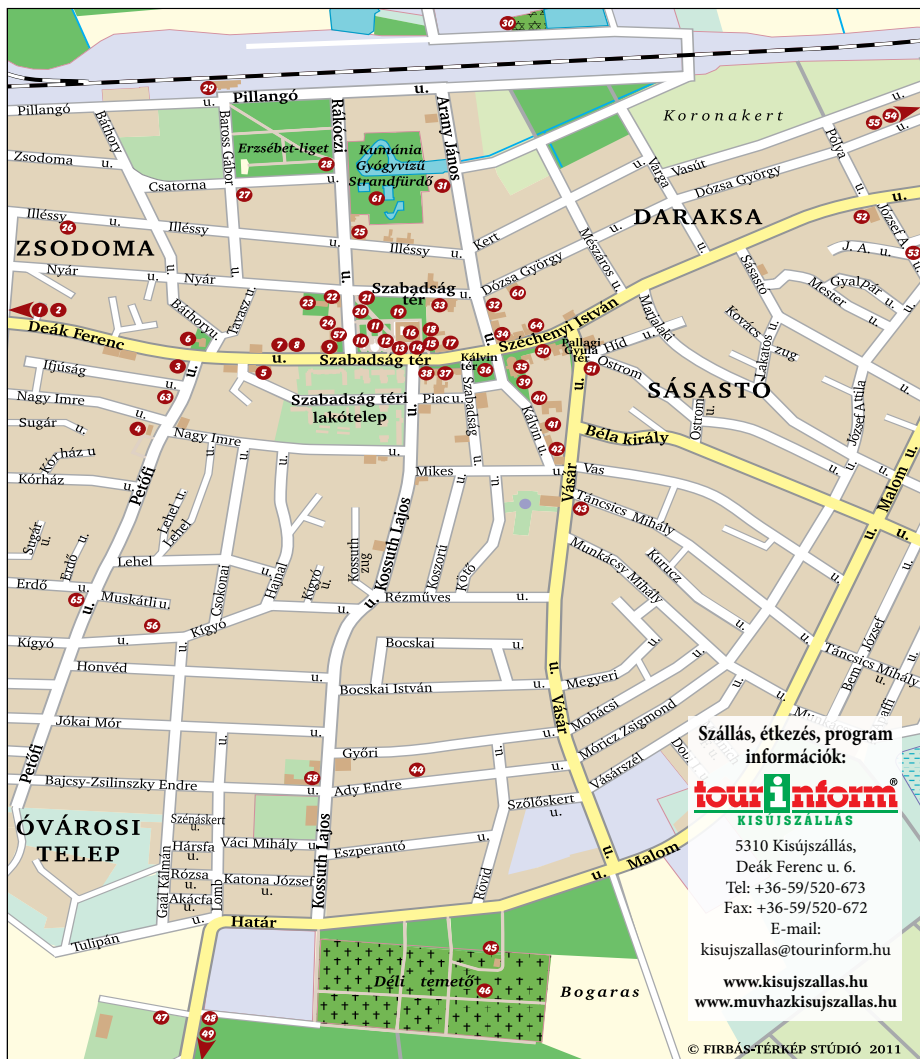
Helye, és sorszáma a szövegben, illetve a térképen		Jellege	Témája	Anyaga	Alkotója	Elhelyezés éve
Szabadság tér (eredetileg városháza parkja)	38	kopjafa	A kunok betelepülésének 750. évf.	fa	Nagy István Zoltán	1993.
Szabadság-téri iskola udvara (korábban a Munkácsy- és a Rézműves úti iskola)	17	szobor	Kajla kecske és Süni	bazalt, gránit	Papi Lajos	1973., 1976.
Széchenyi u. 3. volt internátus utcai homlokzata	64	emléktábla	Karácson Béla igazgató emlékére	márvány	Oláh László	2009.07.
Szejkő- dűllő	1	emlékhely	Turgony ősi telephely	fa	KUNFA dolgozói	2006.09.28
Török Pál Református Általános Iskola (eredetileg volt fiúiskola falán) zsbongó	34	emléktábla	„Itt állott az az iskola...”	márvány		
Török Pál Református Általános Iskola igazgatói iroda előtt	34	emléktábla	Nagy Dezső emlékére	márvány	Demeter József	
Török Pál Református Általános Iskola, termék bejárata fölött	34	emléktábla	Bodor Lajos emlékére	márvány		
Török Pál Református Általános Iskola, termék bejárata fölött	34	emléktábla	H. Tóth István emlékére	mészkkő	Demeter József, Demeter Sándor	1996.06.08.
Török Pál Református Általános Iskola, termék bejárata fölött	34	emléktábla	Toroczky Lajos, Toroczky Endre emlékére	mészkkő	Demeter József, Demeter Sándor	1996.11.09.
Városháza díszterme	16	szobor	István király	körtefa	Papi Lajos	1972.
Városháza díszterme	16	városcímer	Kisújszállás címere	diófa	Czobor Sándor	1992.
Városháza folyosója	16	emléktábla	1848-as centenárium	márvány	országszerte azonos	1948.
Városháza folyosója	16	szobor	Kötöny vezér	andezit	Papi Lajos	1972.
Városháza lépcsőháza	16	emléktábla	Kettős címer	mészkkő	Papi Lajos	1985.
Városháza parkja	14	szobor	Móricz Zsigmond	alumí-nium	Somogyi Árpád	1957.08.20.
Városháza parkja	13	szobor	Arany János	bronz	Ispánki József	1967.
Városháza parkja	12	emlékmű	1848-as hősök tiszteletére, belül Diós Kiss Mihály síremléke)	mészkkő	Papi Lajos	1948.03.15.
Városháza parkja	11	emlékmű	I. Világháború áldozatainak	bronz	Tápai Antal	1941.
Városháza parkja	10	emlékmű	II. Világháború áldozatainak emlékére	mészkkő, bronz	Györfi Sándor, Györfi Lajos	1992.12.20.
Városháza parkja	20	szobor	Szent István mellszobra	mészkkő	Czobor Sándor	2000.08.17.
Városháza parkja	15	emlékmű	Országzászlós trianoni emlékmű	bronz, kő	Györfi Lajos, Varga Imre, Bácsi Lajos	2010.06.04.
Városháza parkja	20a	emlékkő	Semmelweis Ignác emlékére	mészkkő	Oláh László	
Városháza parkja, Csányi József sétány bejárata	21	kunkapu	Nyitott Kapu Európába	akácfa	nemzetközi fafaragó tábor résztvevői	2008.05.
Városháza parkja, Kun kapitányok sétánya	19	emlékkövek	Kunkapitányok emlékére	mészkkő	Oláh László	2007.04.
Városi Zeneiskola homlokzata	22	cégér		réz	Czobor Sándor	
Városi Zeneiskola homlokzata	22a	emléktábla	'56-os forradalom emlékére	márvány	Demeter József, Demeter Sándor	1996.10.23.
Vasutas Klub (volt) homlokzata	27	emléktábla	Baross Gábor emlékére	öntöttvas	országszerte azonos	1998.06.26.
Vasvári Óvoda	65	emléktábla	alapítás 50 és 60 éves évfordulója	mészkkő		2000.
Zsidó-temető	30a	emlékmű	II. Világháború zsidó áldozatainak	mészkkő, márvány		
Zsidó-temető	30a	emlékmű	I. Világháború zsidó áldozatainak	beton, márvány	Oláh László (felújította)	2009.07.12.

Kérjük, hogy amennyiben a táblázatot bármilyen adattal ki tudják egészíteni, jelezzék a nagylala@enternet.hu

e-mail címre, vagy a Városvédő és -Szépítő Egyesület, 5310, Kisújszállás, Szabadság tér 1. levélcímre.

Szállás, étkezés, program információk:

tourinform
KISÚJSZÁLLÁS

5310 Kiszújszállás,
Deák Ferenc u. 6.
Tel: +36-59/520-673
Fax: +36-59/520-672

E-mail:
kisujszallas@tourinform.hu

www.kisujszallas.hu
www.muvhazkisujszallas.hu

© FIRBÁS-TÉRKÉP STÚDIÓ 2011

1 Turgony ősi telephely	17 Kajla kecske és Süni	32 Illéssy Sándor Szakközépiskola	49 Marjalaka ősi telephely
2 Öregerdő	18 Arany János Városi Könyvtár	33 Tűzoltóság	50 Móricz Zsigmond Gimnázium
3 Tanyai Diakotthon	19 Kun kapitányok sétánya	34 Török Pál Református Ált. Iskola	51 Holokausztt emlékfal
4 Néprajzi Kiállítóterem	20 Szent István mellszobra	35 Református templom	52 Tájház
5 Művelődési és Ifjúsági Központ	21 Kun kapu	36 Kálvin tér	53 Pásztorokdás emlékhely
6 Katolikus templom	22 Alapfokú Művészeti Okt. Int.	37 Postahivatal	54 „Pap-gáttya”, árvízi emlékhely
7-8 KUNSZÓV	23 Papi Lajos Alkotóház	38 Kossuth Lajos-relief	55 Kis-és Nagy-Csivag-ér
9 Pávás díszkút	24 Szabadtéri kemence	39 A kunok betelepülése 750. évf.	56 48-as Olvasókör
10 II. Világháborús emlékmű	25 Bárány szanatórium	40 Arany János Általános Iskola	57 Autóbusz állomás
11 I. Világháborús emlékmű	26 Illéssy-Kossuth-emlékkapu	41 Családsegítő és Házigondozó	58 Kádás György Általános Iskola
12 '48-as emlékmű	27 Baross Gábor emlékére	42 „Magdolna” szülőotthon	60 Középiskolai Kollégium
13 Arany János szobra	28 Erzsébet királyné liget	44 Kiss Tamás szülőháza	61 Kumánia gyógyfürdő
14 Móricz Zsigmond szobra	29 Vasúttállomás	46 Déli temető	63 Pitypang óvoda
15 Országzászlós trianoni emlékmű	30 Szidó temető	47 Horváth-tanya	64 Karácsony Béla igazgató emlékére
16 Városháza	31 Bárány kút	48 Bogarasi halom	65 Vasvári Óvoda